

SĂMĂNĂTORUL

REVISTĂ LITERARĂ SĂPTĂMINALĂ

Redacția și Administrația
BUCUREȘTI
Strada Regală, 6

SUPT DIRECȚIA UNEI COMITET

ABONAMENTUL ANUAL :
În țară . . . 10 lei
În străinătate 12 »

O COMOARĂ DE ARTĂ

— ALBUMUL DE ȚESĂTURI DIN SIBIU —

Nu se poate pune la îndoială, decît de cutare ambițios care nu cunoaște împrejurările sau nu le poate judeca bine — că viața culturală a neamului românesc e strînsă în București, focarul vieții politice a Romînilor ne-atîrnați. Toate celelalte centre, care mai sînt, și e bine să fie și mai multe, cît de multe, trebuie să se subordoneze acestuia, direcției sănătoase ce pleacă din București. Cei de la Brașov, de la Sibiu, de la Blaj o știu, cei de la Iași, vor ști-o neapărat și ei. Cei mai mulți dintre scriitorii buni de astăzi se află în capitala României, și, cîtă vreme acest fapt nu se va schimba, direcția va porni de aici. În literatura propriu zisă, ca și în deosebitele ramuri ale științei.

Este oare și căldura pentru literatura românească, pentru lucrurile înalte și nobile ale neamului, mai mare în acest București? Credem că nu. O literatură poate trezi sentimente de iubire sau într'o clasă ce s'a ales din mijlocul poporului său în masele acestui popor chiar. Pe mulțimile de la sate, din nenorocire, nu ne putem răzima pînă în viitorul foarte îndepărtat cînd cultura, în loc să-i prelingă, va străbate și va trăi în ei, pînă în vremea cînd ei vor fi scutiți de veșnica frică a foamei. Rămîne clasa înțelegătoare, care-și zice inteligentă, cu multă bunătate pentru sine însăși, sau intelectuală, — cu cît mai multă încă! Cei mai buni *înțelegători* sînt aceia cari simt românește, fiind din bun și vechi neam românesc, cari n'aū avînturi de lăcomie sau de stăpînire și trăiesc *modest* o viață de gînduri, cu o familie mulțămîtă, între patru pereți curați și veseli. În București însă mulți oameni de aceștia nu veți găsi; afară de cîțiva studenți, cîțiva profesori — de cei mici —, ce pustiū de prosă sacă, crudă, nemiloasă!

Ici și colo în provincie poate fi mai bine. Insule înflorite de oameni buni, luminați și — luminoși, răsar din turburea mare a politicianilor sfîntuitori, a jucătorilor de cărți și a burgheșimii străine. În Ardeal, chiar pe alocurea în Bucovina, s'a zic: și în Banat, e mai bine. Anumite împrejurări politice deschid și mai mult inima pentru acel graiū scris, strin-

gînd ce e mai bun, mai adînc, mai sînt în gîndirea omului, care se chiamă literatura.

Și tot acolo, pornind din același avînt — în sine mai mic de cum îl dorim, dar mare față de halul în care zace Romînimea cealaltă —, se ivesc planuri care s'ar părea aiurea ilusia zădarnică a unui visător, și acele planuri, hrănite lungi ani de zile în cercul restrîns al prieteniei, iese la iveală apoi înnaintea tuturor prin fapte. Prin fapte de acelea care ar trebui să uimească, dar nu uimesc pentru că acolo unde au fost săvîrșite, lumea le discuta și aștepta de mult, iar dincoace ele sînt abia cunoscute și foarte neîndestulător prețuite. Cînd ai la îndămină mijloacele unei Cîrmuirii mai totdeauna risipitoare sau sprijinul unei Academii bogate, firește că poți face multe, — une ori și bune; sau ești foarte vinovat dacă nu le faci. Dincolo însă, banii sînt scumpi și puțini, și în strîngerea lor pentru o asemenea faptă culturală e o întregă poveste de hărnicie nerăsplătită și de curată credință, care înduioșează.

Nu voiți vorbi de «Enciclopedia romîna» cu care ne-au surprins anii trecuți Sibienii. Această d'întăiu «Enciclopedie» în românește are cîteva însușiri și multe defecte, care trebuie deslușite pe larg și deplin, deosebit. Aici vrea să arăt ce este noul dar al aceluși Sibiiu românesc: «Albumul artistic reprezentînd 284 broderii și țesături după originalele țărănești, întocmit din încredințarea comitetului reuniunii agricole romîne din Sibiiu de D. Comșa, profesor la Seminarul Andreian și president al reuniunii».

Cine știe ce e costumul românesc și ce sînt podoabele lui? Le vezi cînd treci cu trăsura prin sate sau cu trenul prin gări. Odată doamnele romîne din București făcuseră sport cu el. Apoi l-au părăsit. Societatea bucureșteană «Furnica», întemeiată în acele bune vremuri de încălzire trecătoare, tot mai are o prăvălie pe Calea Victoriei și furnizează postav țărănesc, pînză țărănească pentru unele uniforme de școală. Ba mai este o societate în București. Se organizează și expoziții, în care se cumpără, pentru ochii lumii, bucăți ciudate, precum s'ar cumpăra un Buda chinez sau o cutie de lac negru venită din Iaponia. S'a tipărit, de d-na Marghiloman, și un mic album de modele, care nu s'a prea răspîndit. Despre originalitatea, bogăția, fineța de veche artă cinstită, cu tradiții sănătoase, ale lucrului de mîna făcut de țerancele noastre din munte, nu domnesc idei adevărate și îndestulătoare.

Păcatul acesta de uitare și despreț se datorește și creșterii greșite a stratului bogat al societății noastre și spiritului practic sau blasat ce domnește printre funcționari și în burghesime. Dar în fond Romînul e bun și sufletul lui se ciștigă ușor. Pentru aceasta trebuie însă un om. Nouă el ne-a lipsit; Ardelenii l-au găsit în tînărul profesor bătrîn, frumos la chip și frumos la inimă, care e d. D. Comșa.

Un profesor de seminar care se pricepe la lucrul de mîna, un agricultor care prețuiește pe țeranii pînă și în arta lor, un «intelectual» care

străbate căsuță de căsuță și stringe «zdreanța» veche împreună cu țesătura nouă, un om foarte ocupat și puțin plătit care-și adaugă de bună voie ocupații nouă, cu totul neplătite: Ardealul are curioșități de acestea, cetitorule bogat și cu vreme de prisos al României libere! Încă de când nu i se albise un fir de păr, d. Comșa s'a gândit la «albumul» pe care abia acum trebuia să-l scoată; și s'a mai gândit tot odată, el și citiva prieteni, la o societate de agricultori — în acele părți unde agricultorul român e aproape numai țăranul —, la o Expoziție a plugarilor și meșteșugarilor noștri, «Expoziție industrială» ținută în plină cetate a Sibiului, supt ochii străinilor cari nu ne iubesc și vor trebui totuși să ne admire, — ba chiar la un «nou război de țesut», care să ajunte pe țăranca a lucra mai bine, mai iute și mai sigur.

Și, vedeți, oameni buni cu inima putredă și uscată ca iasca, el le-a făcut pe toate: și societate agricolă, care lucrează și e tot mai bogată și mai binefăcătoare prin pildele și sfaturile ei, și Expoziția industrială, cu care tot neamul nostru s'a putut fâli, și chiar războiul de țesut, și astăzi și albumul, falnicul și strălucitorul album. Pentru toate astea însă d. Comșa nu s'a trufit cit se trufește la noi un Tocilescu pentru o intrigă, un Găvănescu pentru o ocară, un Tanovicescu pentru o genealogie, și așa mai departe. Nu s'a trufit, ci scrie numai așa în prefața Albumului, după ce pomenește de «dragostea mare pentru țăranime» și «voința neînduplecată de a-i veni în ajutor cu orice preț»: «Provedința mi-a rînduit să văd pîrguindu-se rodul atîtor ostenele».

Ce e această carte? Etnograful ca și artistul ar putea scrie îndelung asupra ei. E, în 40 de planșe, lucrata cu o exemplară cinste și o fineță care nu rezultă mai puțin din știința cromolitografului decît din luarea aminte a supraveghetorului. *antologia* — și e potrivit cuvîntul, căci «anthos» e floare —, antologia meșteșugului de colorat, de izvodit, de potrivit, de lucrat cu dragoste și mîndrie al țerancei noastre. Din cruciște, din liniuțe, din pătrate, din fire de culoare, din linii armonice și nouă amestecate, din jocul cîtorva colorî puternice, — printre care «aristocraticul» Ținut de țăranime al Siliștei alege regrul, — se alcătuiește o epopeie a tonurilor tot așa de mîndră ca aceia cu care în primăvară Dumnezeu binecuvîntează cîmpiile ce le-a dăruit Romînimii.

Asta e albumul. Și, știți, el costă 60 de lei. Și peste 18.000 de lei s'au cheltuit ca să-l facă, și în el zace un entuziasm curat care nu se poate plăti cu bani. Și voi veți ceti aceste rînduri și veți putea vorbi de albumul pe care nu-l veți fi văzut, veți căuta să-l căpătați în dar dacă se poate, și veți lăsa pe visătorii fără socoteală să se descurce de la sine. Așa s'a făcut și așa se va face. Căci altfel nici n'am fi noi unul din cele mai nenorocite popoare de pe lume și cele mai înapoiate.

SMEOAICA

D-nei A.

— Zorește-ți fugarul, o drag Făt-frumos!
 Zorește-și fugarul și-aține-te bine!
 Căci iată Smeoaica cu chipul hidos
 Pe urmele noastre pornit-a, și vine
 Purtată în goană, ca norul de vânt
 C'o falcă în cer și cu altă'n pământ.

— N'ai teamă, copilă de craiū, căci cu noi
 E Galben-din-soare, copilă, n'ai teamă!
 Aruncă năframa cea scumpă 'napoi,
 Să crească un codru năstrușnic de-aramă:
 Pân' dinții Smeoaicei, rozind, s'ar toci,
 Noi fi-vom departe, departe de-aci!

— Zorește-ți fugarul, o drag Făt-frumos!
 Nu simți tu dogoarea arzindu-te 'n spate?
 E crunta Smeoaică cu chipul hidos;
 Rozind la copaci, prin pădure străbate.
 Ea vine cumplită, cu părul vilvoii —
 Și dacă ne-ajunge, Aman e de noi!

— N'ai teamă, tu mândră copilă de craiū!
 N'ai teamă, al inimei mele tesaur!
 Aruncă-i tu pieptenul de-aur ce-l ai,
 Pe loc să se facă un munte de aur.
 Ah, iată-l cum crește cu virful în cer —
 Să-l roadă Smeoaica cu dinții de fier!

— Zorește-ți fugarul, o drag Făt-frumos!
 Căci muntele iată, se clatină, crapă:
 Smeoaica cumplită, cu chipul hidos,
 Prin borta deschisă se viră și scapă.
 Ea varsă catran și pucioasă pe nări —
 N'auzi tu vilvoarea cum clocotă'n zări?

— N'ai teamă, tu scumpă copilă de craiū!
 N'ai teamă, căci leac îi găsim noi îndată!
 Aruncă-i oglinda vrăjită ce-o ai,
 Să crească o baltă adincă și lată:
 Căci apa cea lată va pune hotar
 Pe care-o să'ncerce să-l treacă 'n zadar!

— Zărește-ți fugarul, o drag Făt-frumos!
 Să 'ntunăcă cerul, pământul vuește.
 Te uită! Smeoaica cu chipul hidos
 Se zbate'n mocirlă și se zvircolește.
 Ea urlă turbată și-azvirle spre noi
 Cu ghiarele-î hîde bucăți de noroi!

— N'ai teamă, tu dulce copilă de crai!
 Acolo rămîne de-acum înnainte!
 Noi însă trecut-am pe celălalt plai,
 În lumea de visuri curate și sfinte!
 Înlănțuie-mi gîtul cu brațul tău drag! —
 O, las' să ne ducă fugarul pribag!

St. O. IOSIF.

PRIMĂVARA LITERARĂ

— CĂTRÉ CEI ALEȘI AI TINERIMII DE ASTĂZI —

Omer a scris Iliada, Alexandrinii
 au pus puncte și virgule.

Fiecare eroare cuprinde, după cum se zice, și un grăunte de adevăr. Teoria despre influența mediului asupra manifestărilor literare e adevărată cel puțin în parte; ea se aplică, socot, mai la toți aceia, care ies învinși din arena luptelor artistice. De obicei, aceștia sînt biruiți nu numai de păcatele lor, ci și de ale altora.

Exemple avem destule, chiar și la noi. Mulți ne aducem încă bine aminte de unele efemere apariții literare de acum vre-o cincisprezece ani. Deși elevi, dar folosindu-ne de libertatea unor programe mai îngăduitoare, cetiam tot felul de allotria. Cetiam aproape tot ce ni cădea sub ochi, iar sub ochi ni venia, firește, mai întăiu de toate, scrierile care făceau mai multă vilvă. Era vremea lui Zola.

Și, remarcabilă coincidență: tot cam pe atunci era în floare la noi și propaganda socialistă. Chiar și copiii — ei mai ales — se gîndia, la lucruri mari. Vestea că pe la cofetăria ori lăptăria cutare, a trecut X venind din Rusia, era tainic împărtășită colegilor mai de seamă, iar Marx, Engel, Crotchin... erau nume de toate zilele. Apoi, după Crotchin, Engel, Marx, venia la rînd cele literare, adecă Zola.

Dar nu numai el. Aveam și noi o mică «direcție» zolistă. Era vremea cînd cerșetorii, ofticoșii, nevropații, cei întinați de incest... erau subiectele literare de predilecție. Se părea unora că infirmitățile și zdrențele singure sînt de ajuns pentru a naște emoții literare.

*

S'au dus. Puține încercări din acel timp vor fi mai rămas înnainte cuiva cu oarecare prestigiu literar. Și, de aceia, este o adevărată răcorire sufletească, să vezi că literații de azi s'au întors spre direcția sănătoasă, urmată oarecum instinctiv de toți scriitorii noștri de seamă, care și-au aflat inspirația lor mai întăiu de toate în însăși ființa sufletească a popoului nostru.

Căci chiar în vremea zolismului român, chiar pe vremea cînd vitrinele

librăriilor începuse a se împodobi cu *Florile Răului* decadent (*Baudelaire*), curentul literar autohton, în adîncul albiei sale, era puternic și neturburat. Pe atunci tocmai, Eminescu dădea un extraordinar relief figurilor noastre istorice: bătrînului Voevod Mircea, lui Ștefan-cel-Mare și Sfînt (la al cărui mormînt, poetul îngenunchiase din frageda tinereță), cronicarilor și întregului nostru trecut de mîrire. Acest trecut, al *nostru*, umplea pînă într'atîta sufletul artistului, încît chiar și creațiile sale fantastice rămîneau tot în preajmă pămîntului și poporului românesc. *Arald* al Avarilor, un fel de Hamlet barbar, e robul blind al «reginei dunărene». Pe vrăjitorul lui *Odin*, pe cel străvechiu de zile, în templele lui de ghiță, Eminescu îl trezește din somn de dragul aceleiași fecioare din «cîmpiile dunărene». Tot atunci — și poate atunci pentru întîiași dată — laturea *religioasă*, cam naivă, a vieții noastre istorice, taințele mănăstirilor înnălțate de pietatea strămoșilor au fost luminate măcar în treacăt de imaginația unui mare scriitor, cînd monahii, «păzitorii legei pămîntene», înconjurau cu făclii sicriul în fața căruia îngenunchiase *Arald* încremenit. Atunci, în fine, și peste viața *noastră literară* a căzut pentru întîiași dată raza blindă a admirației unui geniu: *Epigonii*, ca un fel de «Carmen seculare», încheie cu o laudă sărbătorească (și de aceia prea indulgentă pentru unii) tot trecutul nostru în ale scripturelor românești. Prin monumentul literar plămuit de geniul lui Eminescu, sufletul românesc se înfățișează atunci pentru întîiași dată în formele artei înalte, sub al cărui scut, de acuma înnainte nici o uitare și nici o decadentă nu-l mai poate atinge.

După ce Alecsandri ne purtase în zarea senină a altor vremuri cu eroicul său *Căpitan de Plaiu*, cu minunata poemă de la *Rovine*, cu acel simplu și bătrînesc «grăim, Doamnă, către tine», Eminescu în plînatatea sufletului său rar simțise că un veac de aur se apropie pentru «limba veche și 'nțeleaptă», că se află în sufletul neamului nostru o adevărată comoară de tinereță și originalitate.

Și e semnificativ că și cel ce s'a ridicat după Eminescu, *Coșbuc*, ni a cucerit inimile noastre mai întîiu de toate prin acea *Nunta Zamferei*, la care vin împărați din tot largul pămîntului celui «lung și lat», dar care întîiu de toate este o nuntă strămoșească, unde se petrece cu horă, cu falnic alaiu de nuntași și cu veselă colăcărie ca în vreama din bătrîni; unde e și *Pepelea* și *Bardeș* din munți silhii... și *Sanda* și *Ruxanda* lui, și cine Dumnezeu nu e dintre toți aceia, cari-ți dau un fior de mîndrie că sînt creațiuni ale geniului tău românesc și ale nimănuî altuia.

Ar fi destul poeții.

Dar Creangă, fîntina cea limpede și totdeauna curată a prosei noastre, cu epopeia *Povestirilor* lui omeric («Arap alb») și cu *Amințirile* lui de supt care se străvād atîtea însușiri caracteristice ale sufletului nostru românesc. Dar Slavici, cu *Poza Tanda*, sufletul adînc iubitor de bine, personificarea idealisată a poporului de peste munți, ridicat prin el însuși. Dar Duiliu Zamfirescu, cu înalta valoare etică a militarilor din *Războiul* său, — același popor transfigurat de mărirea sacrificiului. Dar luceafărul cel pentru totdeauna stîns, *Popovici Bănățeanul* cu duioasele sale icoane din «*Viața meseriașilor*». Și alții, și alții...

Nu e semnificativ că, pe cînd literatura modernă — și în deosebi cea franceză — trăia în bună parte din adulter, după cum trăește vermele din cadavru; pe cînd moda zolistă îndrepta pe unii din scriitorii noștri spre zdrențe, spre incest... și alte crudități grosolane; cînd alții își ameteau imaginația cu insanități decadente, drojdii amare, importate de aiurea; nu e semnificativ că toți scriitorii noștri cei mari și-au întors ochii în deosebi spre poporul nostru și-au făcut să se audă o notă așa de limpede?

Răspundă fiecare cum va voi.

Pentru unii dintre noi e însă sigur acest lucru: dacă, în același timp când artiștii noștri de seamă prezintă lumii poporul și țara noastră supt forma nobilă a artei, dacă alții — acuma uitați sau pe jumătate uitați — sugeau veninul literar din *Florile Răului* occidental, asta e o dovadă că teoria influenței mediului e adevărată numai pentru cei slabi și fără originalitate. Aceștia singuri simțiseră nevoia de a răsădi zolismul la gurile Dunărei, tocmai... în momentul când poporul nostru prin reprezentanții săi de seamă în literatură, critică literară și pictură luase cunoștință de sine însuși.

Aceștia singuri au imitat. Și au căzut la fund, fiindcă erau slabi; au fost cuprinși de adâncul uitării, ca și moda care îi ridicase un moment la suprafața.

* * *

De ce această constatare?

Fiindcă modele nu numai se duc, dar une ori se mai și întorc. După orice ridicare, vine o relativă decadență. După cultul lui Omer, vine adese ori cultul lui Tersit¹, — pentru ca să mai luăm o pildă și de la alții.

Poate să se mai găsească vre-un Tersit român care, incapabil de a prețui ce avem, să ne mai îndemne iarăși la vre-o imitație a celor străine, la vre-o nouă rătăcire literară. Și cred că e bine să ne înțelegem, — cel puțin acei cari avem oarecare seninătate sufletească, având puterea de a ne privi pe noi înșine, fără nici un fel de oțărare personală.

Să ne înțelegem deci.

Pentru orice cunoscător în ale literaturii e cert: *artistul n'are nevoie și nici nu poate imita pe nimeni în ceia ce este esențial artei*. Artistul adevărat nu poate nici măcar să-și impună o anumită sferă pentru alegerea subiectelor sale. Cel puternic -- și nu e artist, cine nu e puternic — acela nu se gîndește nici la import, nici la export literar. Grija aceasta o pot avea numai «les commis-voyageurs de la littérature».

Cel puternic, mai întâiu de toate *este*. Cum spune versul poetului: *El cîntă, cum cîntă pasarea...* El nu-și alege subiectele, ci subiectele îl aleg pe dînsul. — Cu ochiul său pătrunzător, dă ocol lumii; vede culori, forme, proporții, pe care alții nici nu le bănuiesc; gîndește gînduri și simte simțiri necunoscute multîmii... și deodată, cînd nici nu gîndește, toate acestea se trezesc și *răsună* în sufletul lui cu euritmia formelor perfecte: se naște opera de artă. Din timp în timp, în sufletul celui născut să fie artist, fără voia sa, *se face lumină*, iar el prinde în forme durabile, materiale ceia ce răpedea trecere a fulgerului îi arată.

E sigur că nici Eminescu, nici ceilalți scriitori ai noștri, n'au muiat condeul în călimară chibzuindu-se atunci în gînd: să aleg un subiect românesc! Robi ai imitației și ai modelor literare, profeți inspirați după fișele saltarului nu devin decît cei slabi, — devin, fiindcă sint suflete *neisprăvite*.

Iată de ce ziceam că e o adevărată răcorire sufletească să vezi că primăvara literară, care cu *Junimea* ajunsese în luna lui Maiu, că această primăvară durează încă și cu scriitorii mai tineri din ziua de azi. Cînd îi vedem că se inspiră din viața poporului nostru (cu toată ademenirea deșartă a modelor literare de aiurea), ni se înviează sufletul, de oare ce indiferența față de calapoadele străine e, probabil, și la acești din urmă

¹ «*Thersite*, Grec dont Homère fait ce portait au II-e livre de *l'Iliade*... le plus laid de tous ceux qui étaient venus devant Troie. Il était louche, boiteux, il avait les épaules voûtées et ramassées sur la poitrine...», etc. Cf. *P. Larousse*, Dictionnaire și *Iliada* c. II.

veniți—ca și la marii lor premărgători—un semn de sănătoasă originalitate. Căci, dacă subiectele din viața poporului nostru n'au fost alese înadins, ci li s'au impus sufletului lor, e probabil că «primăvara literară» va mădura încă, și flori noi vor răsări în pământul nostru spre lauda celor ce scriu și spre gloria noastră ca neam.

Dar dacă artistul adevărat nu imită și nu poate imita, trebuie să ignoreze el arta altor timpuri și altor popoare?

Se poate în unele cazuri. S'a putut, de pildă, cu Creangă. Citiți dintre scriitorii cari se cred ceva în literatura noastră, citiți n'ar da de pomană toată cultura lor literară: germană, francesă, englesă..., numai să poată scrie două pagini de o valoare artistică egală cu ale lui Creangă. Se poate prin urmare și izolarea.

Personal însă — și mai mult din punct de vedere al eudemonismului vieții, decît din cel literar — scriitorul acestor rînduri e de altă părere. Ar fi, socot, o nefericire să-și închidă cineva ochii înadins spre a nu mai vedea nimic în marele templu al artei universale. Cred că s'ar face seară în sufletul omenesc, dacă printr'o infirmitate a memoriei am ajunge să uităm bună oară pe Beethoven; și mă întreb cu tot dinadinsul: știe cineva ce e fericirea, dacă n'a auzit măcar o dată simfonia a IX-a? Dar Faust al lui Goethe! E sigur cineva că a încercat toată rezonanța sufletului său pînă în adînc, dacă n'a cîtit de multe și repetite ori măcar unele părți din această împărătească operă? Dar Shakespeare?.. Și cite întrebări de telur acesta nu sînt cu puțință!

Prin urmare, pentru fericirea personală a artistului, și pentru probabilitatea unei tehnice superioare, înconștientă, firește, în momentul creațiunii artistice — e de recomandat fiecărui scriitor o cultură sufletească pe cit se va putea mai completă. Îmbrățișeze și universul, dacă poate.

Înainte însă de a cuprinde universul, cel ce scrie în limba noastră și în mijlocul poporului românesc, cel cu atîtea înfățișări originale, de bună seamă își va opri ochii mai întîiu asupra acestui popor, asupra faptelor și sentimentelor care deșteaptă vibrațiile cele mai ascunse ale sufletului nostru comun, ca neam deosebit de alte neamuri. Dacă așa a fost cu puternicul Eminescu, tot astfel va fi, probabil, și cu toți cei ce vor fi puternici ca dînsul. — Și așa nădăjduim să fie.

Și de ce nădăjduim să fie mai mul: așa decît altfel?

Aci se ridică — pentru cine se ridică — problema superioară a însăși mîrii unui neam. Dacă ținta supremă a vieții unui popor e aceea de a ajunge la o bună organizare a vieții vegetative, care să se manifeste printr'o stare economică înfloritoare, cu acela care împărtășește această opinie orice discuție de interes ideal e de prisos. Despre Omer n'ai să vorbești cu Tersit.

Pot fi însă și alte păreri. În adevăr, o astfel de concepție feniciană, care pune scopul vieții numai în procurarea unui trai material fericit pentru turma zoologică a bipezilor din granițele unui Stat, concepția aceasta — ca și neamul și Statul care ar avea-o — nu merită, cred, nici-o clipă de sacrificiu. De digestia plebei omenestii care ar trăi cu acest ideal fenician împrejurul masivului Carpaților peste 100 sau 1000 de ani, nu mă interesez, cum nu mă pot interesa de ceia ce vor paște erbivorele din Sudan peste suta sau mia aceia de ani. Pentru o astfel de pleavă zoologică, nici-o minută de interes.

E o speranță însă, — pentru mine o siguranță. Din acest substrat etnic, plămădit așa de penibil în timp de aproape două milenii; din acest popor capabil de a simți armonii superioare și de a le înfățișa în forma neperitoare a artei; din acest neam, după cum a ieșit Eminescu (olimpicul Eminescu), de bună seamă că vor mai răsări și alții..., poate mulți alții. Dacă loteria absurdă a soartei ne-a condamnat să pierdem cu El o operă de un nivel mondial, poate va mai veni altul..., și coroana de aur se va coborî cu supusa învoire a neamurilor și a secolelor, se va coborî poate pe creștetul unui geniu, născut din neamul nostru, scriind în limba noastră. Și cine știe — ca să mai pomenim și de alte arte — cine știe dacă urmașul cel mai apropiat al lui Beethoven nu va fi din neamul, unde se aude acumă musica primăvăratecă a lui Vidu! Cine știe, dacă în țara unde au luat ființă pînzele lui Grigorescu... Cine știe...

Iată de unde vine tot interesul nostru pentru viitorul acestui popor: îl credem capabil de a trăi printre celelalte neamuri ale lumii, nu numai prin bună stare economică și știință, ceia ce este onorabil, dar și printr-o artă originală, ceia ce este nemurirea însăși. Pentru cei ce au acest gând, poporul nostru nu e decî o plebe zoologică gata de a fi plecată și îndemnată spre imitarea oricui, adică a oricărei mode streine; ci e ființa tainică a viitorului, înaintea căreia se închină toată viața noastră de azi. Ne plecăm noi, pentru ca neamul nostru să nu se plece înaintea nimănui.

Iată de unde vine toată bucuria noastră, cînd vedem manifestările artistice cu caracter specific romînesc, — pe cele mai vechi și pe cele mai noi. E frumos trandafirul *Maréchal Niel* și are toată dragostea noastră împreună cu toți trandafirii adevărați, ori în ce grădină ar fi crescut. Dar am fi nefericiți, ar fi păgubită lumea întreagă, dacă ar pieri de pe fața pămîntului trandafirul sălbatec, *răsura dealurilor* și a munților, din care cine știe ce nobile floare va ieși cu trecerea vremii. — Poate mai nobilă chiar decît *Maréchal Niel*.

Iată gîndul ce ne susține. Iată de ce ne uităm cu atîta drag la literatura care tinde să eternizeze poporul și limba noastră. Limba nu e pentru filologi; aceștia se servesc de o limbă în scopuri mărunte (utilitare une ori), după cum se servesc toți oamenii în viața de toate zilele. Limba, ca și poporul care o vorbește, nu-și cîștigă tot prețul ei decît ca o posibilitate spre opere de artă sau spre înalte idealuri istorice în cultura unui neam. Întăiu a scris Omer Iliada, și apoi abia mai tîrziu au venit filologii alexandrinii să pună puncte și virgule. Și-ar fi putut să nu vină niciodată; poporul grec, grație lui Omer și limbii sale literare, ar fi avut pentru totdeauna personalitatea sa aparte în istoria civilizației omenești.

*

Să nu ni fie decî teamă la urma urmei de nici o rătăcire. Pot să se ivească din nou îndemnuri spre vre-o modă, dar la acestea nu se vor pleca decît cei slabi și *neisprăviți*. Multe se pot isprăvi; sufletele neisprăvite, niciodată. Noroc numai că ele au o îniruire așa de efemeră. Dovadă pentru aceasta e primăvara liferară, care *durează* și promite să dureze încă, în ciuda silinței celor oțetiți la suflet. Eminescu, de s'ar scula din morți, ar fi, el, cel mai fericit, văzînd că luminata sa «candelă de aur» a trecut din mîină în mîină, că poporul lui Matei Basarab, după cum îi zicea dînsul, își aruncă ochii mai departe, în zarea vremurilor viitoare, cînd pe *acest* pămînt, și în *acest* popor, va înflori o cultură cu adevărat originală.

Să nu ne speriem decî, și mai ales să nu ne supărăm pe cei cu infir-

mități morale. Cu gândul triumfului din *Simfonia a IX*, cu inima plină de acea «*bucurie, scînteia divină, fică a zeilor din Elyseii*» să cuprindem cu brațele deschise pe toți cei veniți pe drumul înflorit al artei izvorite din conștiința neamului nostru. Azi sunt puține flori; mine, dacă primăvara dăinuiește, vor fi multe, — o grădină întreagă.

Să nu ducă deci nimeni grija lor, grija limbii și a sufletului nostru romînesc.

Dreptul de suveranitate asupra sufletului unui popor și asupra limbii lui îl au singuri artiștii și apoi marii cugetători. L-au avut la Greci în primul rînd Omer, iar Alexandrii și toți urmașii lui Tersit abia au pus pe ici pe colo cite un punct sau cite o virgulă. Atît.

S. MEHEDINȚI.

FĂRĂ NOROC

IV

Martor îi e Dumnezeu Sfîntul că ea și-a păstrat trupul neatins de mină străină. A suferit, a înghițit în ea amarul durerilor și nu s'a plîns nimănuia. Și viața în loc să se lumineze și pentru ea, se întuneca din ce în ce mai mult și se 'nvăia. De mai multe ori s'a pomenit cu Căpitanul în odaie la ea, prin puterea nopții, și totdeauna o bruftea ca pe o servitoare și o amără cu imputarea că ea face ochi dulci logofătului. Ea tăcea și nu-i răspundea nimic. Dar într-o noapte s'a pomenit cu el, beat, și minios.

— Scoal'.

Femeia s'a ghemuit în plapomă.

— Scoal' să te judec.

Ea s'a sculat, și și-a luat o fustă pe ea. Apoi, cînd i-a venit bine, a smuls șalul de pe scaun și l-a aruncat pe umere fugind din odaie. Căpitanul a plecat mătăhăind după ea. Dar ea descuiase ușa și plecase. El căzu de-a curmezișul ușii, pe d'innăuntru.

Unde să se ducă ea? La a cui ușă să bată ea și să ceară adăpost?... Dacă o va întilni vre-un argat, umblind așa prin curte, singurică, prin puterea nopții? S'a lăsat pe un maldăr de fuscele, plîngînd cu fața ascunsă 'n șal. Dar de la o vreme frigul îi pătrunse măduarele și ea porni să intre în casă: ușa era încuiată pe dinnăuntru. A rămas citva timp pe scări, ghemuindu-se în șal, suflînd răpede spre a se încălzi. Apoi începu să tremure din toate 'ncheieturile, căci răcoarea nopții o răzbise. S'a sculat și a nceput a da ochii caesei ca o stafie. De la un timp, simți că o lasă puterile și porni să bată la fereastra logofătului. Cum îi zvicnia inima! Ce-o să zică el cînd o vedea-o? Cum să se arate ea, stăpina, așa în fața lui? Dar frigul o rupea, o pișca, o biciuia, și trupul cerea adăpost. S'a apropiat de fereastră și s'a lipit de ea, ascuțînd. Tăcere de m'rmînt p'ui prin prejur. Bătu în fereastră, și i se păru că a bătut prea tare. Logofătul n'auzi. Mai bătu odată — de astă dată mai tare.

— Ei! Ce-î? se auzi din casă.

Vocea logofătului părea mai groasă, amenințătoare, cum e vocea omului supt de oboseală cărui-a-î strici somnul cînd e mai dulce, cum e vocea omului deprins să se scoale la orice ceas din noapte, să dea piept cu orice.

Femeia a fugit, speriată, dîndu-se după pătulul de porumb.

Logofătul ieși din casă, cu un ciomag de corn în mină. Umbla tiptil, căci lui nu-î părea lucru curat să-î bată cineva 'n geam și, cînd iese 'n curte, să nu măi vadă pe nimeni. Se duse prin grajduri, dădu pe la șirî, veni pe la magasia de bucate și se abătu pe la pătul.

O mogildeață neagră se desluși, lipită de scindurile pătului:

— Măi, care ești ăla! întrebă logofătul.

Mogildeața nu zicea nimic. Logofătul se apropia cu ciomagul ridicat:

— Măi, care ești, că daū!

— Șșșt! Tacî, Vasilache, că eū sint!

Logofătul rămase trăsnit. Ciomagul îi căzu din mină.

Femeia zise clănțănind:

— Du-mă undeva că mi-e frig. Mor de frig.

Era moale ca de cîrpă, și logofătul putea face ce vrea cu ea. Dar el, înțelegînd de ce-a fugit coana Frăsinica afară, prin puterea nopții, a pus pe ea surtucul lui blănit și, sprijinind-o de braț, s'a dus cu ea la casele boierești. Femeia rămase lingă ușa; el bătu la geam:

— Boierule!... Boierule!

În acest timp coana Frăsinica se gîndia la curățenia de suflet a acestui logofăt care nu vrusese s'o ducă la el în odaie, de unde n'ar fi putut ieși la ziuă fără s'o vază argățimea.

— Boierule!... Boierule!...

Căpitanul blodogori un răspuns de om somnoros.

Dar logofătul nu-l slăbi:

— Boierule!... Boierule!

În cele din urmă Căpitanul se sculă și veni la fereastră.

— Ce-î?

— Scoal' boierule, că ard șirele de fin din baltă.

— Ce spui?

Și Căpitanul veni de descuié ușa. Dar n'apucă să iasă afară căci umărul logofătului împinse ușa, dînd-o de perete, și coana Frăsinica se strecură innăuntru.

— Nu ți-e păcat de Dumnezeu, boierule, să chinuiești așa un suflet de femeie?

— Ce?.. Ce?.. Cum imi vorbești tu mie?

— Îți vorbesc ca un om cînstit.

— Stăi rițel, să-ți arăt eū!

Căpitanul dădu să intre în odaie spre a-și lua revolverul, dar logofătul îl prinse de braț și-l strînse cu putere:

— N'ai să-mi arăți nimic. Să-mi dai socoteala aci, pe loc, să plec de ți s'a urit cu mine.

Coanîi Frăsinica-î fulgeră de-odată prin cap traiul ce-o aștepta, după plecarea logofătului, și sări:

— Să plece el, trîntorul și nelegiuitul, că eî m'a-mîncat friptă.

Căpitanul plecă 'n pămînt capul. Brațul strîns în minghineaua puternică a minii logofătului îl durea, și el se căsna să scape. Coana Frăsinica încuié ușa de la odaia lui, și logofătul îl lăsă din strînsoare. Căpitanul se domoli, și zise :

— De ! Am fost cam băut !

Apoi își ridică mina încet, ca pentru a și-o trece pe frunte, și cînd îi veni bine, palmui pe logofăt. Acesta se făcu roșu ca racul și se răpezi :

— Așa merge treaba ?

Dar coana Frăsinica se puse răpede între ei :

— Lasă-l, Vasilache !

Logofătul rămase cu brațele 'n aier, ca două limbî de clește îngrozitor care strînge pînă omoară. După viața ce i se urcase 'n obraji fața i se făcuse albă-vînată, și ochii fulgerau. Căpitanul se dădea mereu îndărăt, pînă ajunsese la ușă, de care se răazimă. Apoi, ca un om care se căiește de cele făcute, bilbii.

— De, Vasilache !.. Cine strică ? Așa sînt eu, iute.

Era o cercare de iertare în cuvintele astea. În sufletul lui de om slab, fără nici-un dram de voință, fricos, se sălășlui repede o teamă groaznică : « logofătul imi dă una și mă omoară ». Iar logofătul văzu 'n curînd că n'are ce fărîma 'n pumnii lui de plumb, că n'are ce strînge 'n brațele lui de oțel. Brațele-î căzură jos, atîrnîndu-î pe lingă trup.

— Așa sînt eu, bre Vasilache ! Om și iute și Maî iartă și d-ta !

Și logofătul l-a iertat, că nu era om rău la suflet, dar își puse 'n gînd să plece după ce o sîrși ogoarele. Iar lucrurile au intrat iar în matca obișnuită, și zilele au fost aceleași pentru logofăt : muncă de dimineață pînă seara.

Ci Căpitanul nu mai ieșia cu zilele din casă în timpul din urmă. Bea, bea și fuma, și făcea pasente și trîndăvia pe jețuri sau pe canapea. Obrajii i se buhăiseră și innălbiseră, de par'că erau fierți în leșie. Ochii îi erau totdeauna turburi. Cînd ieșia prin curte, părea minios pe toată lumea și nu se putea să nu palmuiască vre-o slugă cine știe din ce lucru de nimic. La masă rămînea une ori cu ochii țintiți într'un colț al odăii, și sta nemișcat multă vreme, dus pe gînduri. În vre-o două rînduri i s'a năzărit că nu e bună mîncarea și, făcînd farfuriile țândări, a plecat bombănînd. Cînd se ducea pe cîmp, îl apucau une ori toane de veselie și se lua de glumă cu oamenii. Apoi, fața i se 'ntuneca, de o dată, cum se 'ntunecă cerul primăvara, și pleca iar în neștire, hoinărînd pînă pe sub seară. Ai fi zis că-î un ciine care vrea să turbeze.

Noaptele nu le dormia bine ; era chinuit de vedenii urite și se scula asudat, aprindea lampa și rămînea așa cu fața 'n sus, cu ochii în tavan. Într'o noapte i se păru că vede pe tavan o mină neagră, ca de arap. Dintru'ntiîu n'a prea luat-o 'n seamă, ci întoarse capul liniștit într'altă parte. Dar, după cîteva minute, îi veni în minte vedenia și întoarse din nou capul, să se uite în tavan : nu mai era nimic.

Inima-î bătea des, și urechile îi vijiaû. Apoi mina se arată din nou

de astă dată deslușită : neagră, osoasă, ca de arap mort. Căpitanul sări ars din pat și începu să se plimbe prin odaie. Bău un păhar cu apă, să-și stingă arsura de sete ce o simția 'n gît. Une ori se opria să asculte : prin urechile lui trecea un necurmat șuier ca de mașină, amestec de zgomot nedeslușit de voci omenеști îndepărtate cu urlete de vînt infuriat în nopțile lungi de iarnă.

Deschise fereastra să respire aierul nopții. Se răzîmă de pervaz și ținti ochii în întunerec. Toată ființa lui era într'o chinuitoare încordare. Par'că trebuia să se 'ntîmple ceva deosebit, ceva îngrozitor în fiecă clipă ce urma să vie. Noaptea era liniștită. Numai un cristeițu n'avea somn într'o fineață, și glasul lui aducea cu sgomotul scirțitor al unui fierestrău. Prin iarbă, aproape de fereastră, se auziau fișiturii ușoare. În depărtare, o ceată de flăcăi cînta pe uliță. Apoi un glas, mai suptire, se ridică din ceată, un glas suptire de flăcău:

«Arză-te focu', băiete !
 «Mult mă sărutași cu sete :
 «Mi-a plesniț cămașa'n spete !»

Cîntecul pluti citva timp pe sat, neliniștind somnul celor fete, apoi muri.

Căpitanul îl ascultă pîn' la sfîrșit : par'că ar fi auzit atunci întăia oară un cîntec țerănesc plin de înțeles.

De odată apoi s'a ridicat în sus, căci i s'a părut c'aude pe cineva în urma lui. Nu se'ntoarse însă cu fața spre odaie. Nu ! sta lîngă fereastră, în picioare, cu ochii zglîiți, ascultînd tăcerea d'inprejurul lui. Apoi, stringîndu-și tot curagiul, închise pumnii și se răsuci pe călcie ca o sfirează, ca pentru a prinde pe cineva pe neașteptate.

În odaie nuse simția nimic. Lampa începuse să fumege. El o închise, apoi îi dădu iar fitil. Prin cap îi vijăia furtună groaznică. Și de-odată i-a răsărit în minte, în vălmășagul minții lui, chipul logofătului, și o minie de fiară spurcată îi zgudui măruntaiele. El, logofătul, veneticul, i-a stricat lui casa cu coana Frăsinica. Pînă cînd însă?... Pînă cînd să fie terfelit prin noroiu numele Căpitanului Ilie Georgescu?...

Un fulger scăpără de-odată'n noapte, și un tunet îndepărtat urmă după el. Apoi, fulgerele se îndesiră, se apropiară, tunetul începu să se lase spre Gălbioara, și în curînd ploaia prinse a cădea pe pămîntul ars de sete. Picăturile ei mari, dese, băteau în geamuri ca niște degete suptiri. Căpitanul trase sertarul mesei și luă din el revolverul. Ploaia țuruia mereu în fereastră, răpăia pe coperiș, se abătea une ori în trimbe mari, ce păreau că vor să'nnece pămîntul. Căpitanul stătea neclintit pe marginea patului, cu revolverul lîngă el, cu ochii țintiți pe dungile covorului. Părea că'nnumără, că socotește ceva. Într'adevăr socotia cite vergi roșii sînt pe covor. Dac'or fi cu soț, il omoară pe logofăt ; dacă nu, il lasă cu zile. Una, două, trei, patru, cincî, șase, șapte ! Erau șapte ! Număr fără soț.

Nu se poate ! Trebui c'a greșit el la numărat ! Începe din nou, zăbovind mult la fiecare vargă : două, două, două... trei... tree ! Tot

șapte sînt! Sta! Ea cărțile de pe masă, alege trei din ele și le așează una lingă alta pe pat, cu fața în jos.

Dac'o ieși un roșu, îl omoară! Plimbă mult și încet mîna pe deasupra lor fără a îndrăzni, fără a ști pe care să o tragă... P'asta!.. Nu!.. P'asta o cunoaște el de pe dos că-i fantele de cupă. P'asta!.. Era un cincî de spatiu... Și revolverul fu băgat iar în sertarul mesei...

A doua zi soarele răsări luminos pe un cer albastru cum rar se vede. Văzduhul, premenit, chema, ademenia ciocirliile în înălțimile lui curate. Grădina era tot un miros de salcîmi. Pe frunzele pomilor scinteiau ca niște pietre scumpe picăturile de apă. Iarba brazdelor părea întinerită, și verdele ei frumos odihnia sufletul coanei Frăsinica, ce sta pe o bancă. Pe lingă ea treceau rîndunele în zborul lor iute, ca niște suveici întunecate, în urzeala luminoasă a văzduhului. Copacii, tufișurile de liliac, vetrele de flori, brazdele de iarbă, toate păreau însuflețite de un puternic dor de viață. Și coana Frăsinica simți în clipele acelea că e o mare mîngiere, dar și o durere să poți trăi ca femeie nenorocită în grădina părintească în care a răsunat odată risul tău limpede, drăgălaș, de copilă fericită, iubită, scăldată 'n lumina soarelui ce ni suride la toți. Bobocii de trandafiri ce începeau a se deschide pe alocuri, păreau că-i șoptesc: «de dragul tău înflorim noi, stăpino!». Iar prin salcîmii înpumați de floare trecea un vesel freamăt de frunze...

Și iată că pe o potecută se zări de-odată Căpitanul. Fața lui era albă ca varul. Par'că abia se sculase după o boală îndelungată. Venia răzimat în baston, ca un moșneag. Se lăsa pe bancă lingă soția lui. Aceasta îl văzu atît de stîns la față, și sufletul i se umplu de milă:

— Ce-î cu tine, bre omule?

Căpitanul își lăsa capul pe piept, și nu scoase nici-un cuvînt. Coana Frăsinica îl lăsa în pace și-și plimbă ochii prin grădină. Printre frunze se urziau sire suptiri de lumină. Pe alocuri tremurau, se aprindeau, și atunci pomii aveau înfățișarea unor pomî din povești: cu roade cu totul și cu totul de aur. Păsărelele cîntau în ciripituri. Peste întinderea cîmpului unduia smaraldul griului nou. Și peste toate plutia, pe toate le mîngia lumina soarelui care face să se miște viață nouă 'n sinul pămîntului și coace holdele aurii...

Căpitanul sta mereu cu capu 'n piept. Apoi, după cîva timp, oftă din greu și, rupîndu-și parc'că ceva din suflet:

— E rău cu mine, Frăsinico!

— Da' ce ai, omule?

Căpitanul îi spuse ce nopți chinuite ducea el de la o vreme încoace, ce vedenie urtă îl frămîntase astă-noapte.

— Prea stai închis în casă. Ar trebui să mai ieși și tu pe cîmp, prin baltă.

Căpitanul oftă iarăși și întoarse capul spre Dunăre. Apa, fărîmată 'n unde mici, curgea răpede, tăcută, par'că s'ar fi grăbit să ajungă undeva la un timp hotărît. Pe malul cellalt, se zăriau niște tîrle omenești, iar dincolo de ele începea «balta» cu iezere, cu jăpși, cu privale, cu grinduri, cu stufării și cu păpurișuri...

La o săptămână după aceasta, logofătul era să se ducă în baltă, să măsoare niște fin care trebuia cosit de oameni în dijmă. Locurile le luase cu arendă logofătul de la Stat, pe seama moșiei Gălbioara. Coana Frăsinica stătu cu gura pe Căpitan :

— Du-te și tu, Ilie, să-ți mai treacă din vreme. Iea și pușca, poate că 'mpuști ceva.

Căpitanul plecă cu oamenii, în luntre. Pompieru și cu un altul trăgeau la opăcini; logofătul ținea cirma. Bătea un crivăț strașnic. Apa se ridica în valuri mari, verzi, înspumate 'n creste. Și valurile goniau unele după altele, ca balaurii; iar apa era mai grea. Luntrea se suia pe sușuri de apă, plutia pe spinării de valuri, se povîrnea și cădea 'n găvane adânci, înconjurată de jur împrejur de valuri. Din cînd în cînd, cite-un val mai mare venia, venia de credeași că stă să 'nghită luntrea, dar aluneca pe dedesuptul ei, și din goană stropia peste usna luntrei cu spumă. Un Rumîn sta cu ispolu 'n mină, să slească luntrea. Pe tot latul Dunării via un vuet necurmat de apă și de vînt...

Cînd au dat dincolo, logofătul porni cu oamenii spre Grindu' Morarului, iar căpitanul se'nfundă prin păpurișul de prin jăpșile apropiate. Aea cisme cu carîmbii 'nalți, pînă peste genuchi, și putea răzbi prin mocirlele bălții. Păpurișul cînta, unduia 'n bătaia vîntului. Pânășița mlădia fără odină. Vremea se'nchisese de tot. Căpitanul trase în vre-o două rate, dar nu le nemeri, și, după citva timp, ieși pe grind și se tolăni 'ntr'o tufă de unghia găii.

Grindul, lat de vre-o cinci stinjeni, era mărgenit de mlăștini pline de păpuriș des. Vîntul trecea peste întinsul bălții și frămînta firele din margene, unduia virfurile firelor de mai la adînc. Și era ceva deosebit în șoaptele păpurișului, căci Căpitanul le asculta cu multă băgare de seamă. De la un timp, inceptu a ridica 'n sus capul și a se uita pe grind. Par'c'ar fi așteptat pe cineva. Descărcă pușca, și încărcă cu alice mari... După citva timp zări pe logofăt venind spre el. Era departe însă. Căpitanul se sălta din tufa de unghia găii și se furișă în păpurișul din față. Glasul logofătului se auzi pînă la el:

— Boierule, uîu, boierule!

El sta în păpuriș și nu răspunse nimic. Din cînd în cînd se trăgea mai spre margene și scotea capul mai la lumină, uitîndu-se spre logofăt. Acesta era ca la o bătaie bună de pușcă, și venia mereu.

Se mai opri și mai chiui odată, apoi stătu mai mult în loc pîrînd că se gindește. Crezînd apoi că boierul s'o fi dus la luntre, întră în păpuriș, mai la deal de unde sta Căpitanul. Acesta se luă după el. Mergea repede, fugind aproape, pe marginea grindului. Cînd a ajuns în dreptul liniei unde credea că-i logofătul, se afundă în păpuriș. După citva timp, îl zări. Logofătul, auzind pași în urma lui, se'n-toarse, și se uită să vadă cine-î. Căpitanul se lămurî printre firele de papură :

— Da' unde-ai fost, boierule, că ți-am chiuit de vre-o două ori.

Căpitanul stătu în loc și-și scoase pușca de pe umăr :

— Te-am auzit, dar nu ți-am putut răspunde, că eram la pîndă. Pin' să ies în grind, să-ți fac semn, dumneata pieriseși.

Erau acum la vre-o zece pași. Căpitanul luă la ochi.

Logofătul credea că boierul vrea să glumească și deschide gura spre a zice: Buum! Dar alicele-l podidiră în gură, în ochi, în cap, pe toată fața, și el căzu bilbiciind în mocirlă.

Căpitanul o luă la goană prin păpuriș. Păpurișul urla, se mișca, plîngea, îi striga: «ce-ai făcut, ce-ai făcut?». Porni spre malul Dunării, dar, cînd ajunse 'n lumina marginii desişului de papură, se dădu îndărăt, ca o fiară ce sta la pîndă, și simți că n'o să poată ajunge pînă la Dunăre, necum să treacă 'n Gălbioara. Dar gîndul că va trebui să însereze în păpurișul unde răpusese pe logofăt, i-a dat puteri, și l-a gonit afară. Cînd ajunse pe malul Dunării, găsi niște Rumîni cari treceau la Gălbioara cu niște maldăre de papură 'n luntre.

— N'ați văzut pe logofăt-u-ăla al mieu pe aici, oameni buni?

— Nu l-am văzut, boierule.

— Cînd dați dincolo?

— Uite chiar acūș.

— Merg și eu.

— Hai, boierule!

Oamenii împinseră luntrea de la mal, și luntrea începu să salte pe apă. Căpitanul se ghemui între capetele maldărilor și bașul de d'innapoî al luntrei. Oamenii îl poftiră pe maldăre sau pe pisc, dar el nu voi, spunînd că nu prea-i învățat cu apa și-l iea ameteala. Așa și era. Cînd vedea curgerea, frămîntarea aceia fără preget a apei, îi venea să sară în ea, căci gîndul omorului ce făptuise, îi ardea în cap ca un fier roșu. De vre-o două ori, a 'nchis din ochi, încrețînd fața toată. Cînd a ajuns la curte, tremura vargă. N'avea tăria să 'nfrunte păcatul ce și-l luase pe suflet. Coana Frăsinica îl întrebă unde a rămas logofătul...

— Nu știu, că noi ne-am despărțit, cum am dat dincolo. El s'a dus cu oamenii...

Vocea-i era schimbată; era ca un glas de om pe care îl prind frigurile, și coana Frăsinica băgă de seamă că trebuie să fie ceva la mijloc.

— Să trimitem pe cineva după el!

— Lasă-l, femeie, că vine el!

Dar logofătul n'a mai venit pînă s'a 'noptat

Leșul lui se afunda mereu în mlaștina păpurișului des, prin care treceau suspinele vîntului ca un cîntec de veșnică pomenire.

A doua zi, Căpitanul fu găsit spînzurat de un pom în grădină.

C. SANDU-ALDEA.

RĂSPUNSURI

D-lor D. Nanu, R. Cioflec și G. Tatarescu. — S'au primit și se vor tipări cînd li va veni rîndul.

N. I.

Albumul de țesături din Sibliu e în deposit general pentru România la Tip. «Minerva».